

PM 2013:158 RVI (Dnr 001-990/2013)

Förslag till genomförande av energieffektiviseringsdirektivet i Sverige

Remiss från Näringsdepartementet

Remisstid den 16 september 2013

Borgarrådsberedningen föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande.

1. Som svar på remissen "Förslag till genomförande av energieffektiviseringsdirektivet i Sverige" hänvisas till stadens promemoria.
2. Beslutet i ärendet justeras omedelbart.

Föredragande borgarrådet Per Ankersjö anför följande.

Ärendet

Näringsdepartementets promemoria avser införande av energieffektiviseringsdirektivet i svensk lag. Syftet med direktivet är att fastställa en gemensam ram för att främja energieffektivisering i Europeiska unionen och för att säkerställa att målet om 20 procent primärenergibesparing år 2020 ska uppfyllas. I promemorian föreslås att fyra nya lagar införs; lag om energikartläggning i stora företag, lag om frivillig certifiering för vissa energitjänster, lag om energimätning i byggnader och lag om vissa kostnadsnyttoanalyser på energiområdet.

För Sveriges del är direktivets åtgärder i vissa fall redan införda. Vad gäller andra åtaganden och krav pågår utredningar som kommer att generera förslag på hur olika krav i direktivet ska hanteras.

Remissen finns att läsa i sin helhet på regeringens hemsida:

<http://www.regeringen.se/sb/d/17078/a/218956>

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, exploateringsnämnden, fastighetsnämnden, miljö- och hälsoskyddsnämnden, stadsbyggnadsnämnden samt Stockholms Stadshus AB. Stockholms Stadshus AB har underremitterat till Micasa Fastigheter i Stockholm AB, Skolfastigheter i Stockholm AB (SISAB), Stockholm Parkering AB, AB Familjebostäder, AB Stockholms hem och AB Svenska Bostäder. exploateringsnämnden och fastighetsnämnden har avböjt att svara på grund av kort remisstid.

Stadsledningskontoret anser att bästa tillgängliga teknik bör identifieras och vara vägledande i energikartläggningen i stora företag och inte bara de, för tillfället, kostnadseffektiva åtgärderna. Stadsledningskontoret menar även att individuella värmemätare varken är rättvisa eller relevanta eftersom värme överförs mellan bostäder och då stadens egna erfarenheter uppvisar en brist på resultat.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden saknar en analys i promemorian av hur införandet av en ny lag om energikartläggning i stora företag skulle kunna införas i befintlig miljölagstiftning. Nämnden anser vidare att skrivningen om att individuell mätning ska införas utan krav på kostnadsnyttoanalys vid nybyggnation och ombyggnader där en väsentlig ändring sker, är kontraproduktiv och att samma tolkning som för befintliga byggnader som inte ska byggas om, görs. Befintligt stöd till energi- och klimatrådgivning samt energieffektiviseringsstödet till kommuner och landsting bör vidare anpassas till kommunens storlek i långt högre grad än vad som sker idag.

Stadsbyggnadsnämnden anser att kartläggningen av energieffektivitet i stora företag bör vara så standardiserad som möjligt för att möjliggöra jämförelser samt att lagen om energimätning i byggnader är långtgående och behöver utredas noggrant.

Stockholms Stadshus AB anser att stadens ambitioner ligger helt i linje med syftet i energieffektiviseringsdirektivet. *Lag om energimätning* bör dock ta ställning till Stockholms bostadsbolags erfarenheter vad gäller individuell värme- och vattenmätning. Stockholms Stadshus AB anser även att en energikartläggning minst vart fjärde år är för kort tidsintervall för att färdigställa och utvärdera åtgärder.

Mina synpunkter

Energibehovet i det existerande bostadsbeståndet är en av de största källorna till klimatutsläpp i Stockholm och övriga Europa. Det är därför mycket angeläget att energieffektiviseringsarbetet fortskrider och att lagstiftningsförslagen riktar in sig på de områden som leder till störst miljönytta.

En mycket viktig poäng i sammanhanget är att kartläggning av energieffektiviserande åtgärder inte ska begränsas till, för tillfället, kostnadseffektiva åtgärder i och med att kostnadseffektiviteten kan variera över tid och bero på andra faktorer än energieffektiviseringsåtgärden i sig (en viss teknik blir lönsam vid en större renovering men inte en mindre, lönsamheten beror på det aktuella ränteläget etc.). I stället bör åtgärder först identifieras utifrån bästa möjliga teknik för att sedan analyseras utifrån kostnadseffektivitet vid den tidpunkt när en viss typ av investering görs.

Det finns även brister i direktivets skrivningar kring värdet av individuell värmemätning och debitering (IMD). Stadens bostadsbolag har en omfattande erfarenhet av individuell värmemätning och resultaten visar att det inte nödvändigtvis leder till en minskad energianvändning. Precis som miljö- och hälsoskyddsnämnden påpekar kan IMD vara kontraproduktivt genom att investeringsmedel som kan användas för energibesparande åtgärder istället går till mätningar som har ringa påverkan på energianvändningen. Även om nya byggnader är långt mindre energieffektiva än stadens nuvarande krav på 55 kWh/m² och t.ex. följer Boverkets nuvarande nationella regler (90 kWh/m²) visar miljöförvaltningens uträkningar att administrationskostnaden överstiger besparingen från den minskade värmeanvändningen.

Det faktum att nya byggnader blir alltmer energieffektiva medför att den eventuella energivinst som kan uppnås blir än mer marginell i reella kilowattimmar. De mest effektiva miljöinsatserna kan istället göras på fastighetsnivå genom att isolera byggnaderna. Direktivets skrivning är därför olycklig och bör om möjligt

ändras så att individuell värmemätning bedöms utifrån hur kostnadseffektivt det är i förhållande till den beräknade energisparpotentialen.

Det är även viktigt att strömlinjeforma administrationen av nya system i så stor utsträckning som möjligt. Vissa fastigheter kommer att beröras av tre olika regelverk avseende energieffektivitet. Det bör därför klargöras hur redovisning och tillsyn för de olika regelverken ska förhålla sig till varandra.

I övrigt hänvisar jag till stadsledningskontoret och miljö- och hälsoskyddsnämndens respektive tjänsteutlåtanden.

Jag föreslår att borgarrådsberedningen föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande.

1. Som svar på remissen "Förslag till genomförande av energieffektiviseringsdirektivet i Sverige" hänvisas till stadens promemoria.
2. Beslutet i ärendet justeras omedelbart.

Stockholm den 19 september 2013

PER ANKERSJÖ

Bilagor

1. Reservationer m.m.
2. Remissen "Förslag till genomförande av energieffektiviseringsdirektivet i Sverige", sammanfattning

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Särskilt uttalande gjordes av borgarråden Karin Wanngård och Tomas Rudin (båda S) enligt följande.

Många åtgärder för att minska energislöseriet genomförs inte trots att de är lönsamma. Direktivet bör införlivas så att det bidrar till att energieffektiviseringar genomförs i praktiken. Frågan om det ska vara interna eller externa experter bör belysas närmare utifrån perspektivet vilket som ger mest energieffektivisering.

Av underlaget framgår att det behövs ett system för kvalitetssäkring och kvalitetskontroll ifall besiktning ska få göras av interna experter. Det framgår emellertid också att Sverige inte har ett fungerande system för detta i dag. Vi anser att transporter av både personer och gods bör ingå i energikartläggningen. Verksamhetsutövare kan göra mycket för att effektivisera energianvändningen i transporter till och från egna lokaler.

Vid bedömning av vad som är lönsamt eller kostnadseffektivt vid beslut av installation om mätning bör hänsyn tas också till signaleffekten av information om energianvändningen. Många hushåll är medvetna om klimatproblem och behovet av att hushålla med energi. Bättre information behövs om att den egna energianvändningen kan minska även om hushållet har råd att slösa.

Staden bör överväga att genom ägardirektiv eller på annat sätt uppmana stadens fjärrvärmebolag att hjälpa till att skapa finansiella lösningar som underlättar för bostadsrättsföreningar och små fastighetsägare att vidta energieffektiviseringsåtgärder. Den borgerliga utförsäljningspolitiken har bidragit till det stora antalet små bostadsrättsföreningar i Stockholm.

Kommunstyrelsen

Reservation anfördes av Karin Rågsjö (V) enligt följande.

Jag föreslår kommunstyrelsen besluta

Vi delar i allt väsentligt miljöförvaltningens synpunkter i sitt remissvar som svar på remissen men anser att kravet på införande av individuell mätning alltid ska ske vid omfattande renovering eller nybyggnation.

Vinsten med individuell mätning är så stor att en särskild prövning vid dessa tillfällen bara komplicerar processen.

Särskilt uttalande gjordes av Karin Wanngård, Olle Burell och Emilia Bjuggren (alla S) med hänvisning till det särskilda uttalandet av (S) i borgarrådsberedningen.

Särskilt uttalande gjordes av Åsa Jernberg och Stefan Nilsson (båda MP) enligt följande.

Många åtgärder för att minska energislöseriet genomförs inte trots att de är lönsamma. Direktivet bör införlivas så att det bidrar till att energieffektiviseringar genomförs i praktiken. Frågan om det ska vara interna eller externa experter bör belysas närmare utifrån perspektivet vilket som ger mest energieffektivisering.

Det behövs ett system för kvalitetssäkring och kvalitetskontroll ifall besiktning ska få göras av interna experter. Av underlaget framgår att Sverige inte har ett fungerande system för detta i dag. Energikartläggningen bör i största möjliga mån samordnas med energideklarationen.

Vi anser att transporter av både personer och gods bör ingå i energikartläggningen. Verksamhetsutövare kan göra mycket för att effektivisera energianvändningen i transporter till och från egna lokaler.

Vid bedömning av vad som är lönsamt eller kostnadseffektivt vid beslut av installation om mätning bör hänsyn tas också till signaleffekten av information om energianvändningen. Många hushåll är medvetna om klimatproblem och behovet av att hushålla med energi. Bättre information behövs om att den egna energianvändningen behöver minska.

Individuell värmemätning och för tappvarmvatten är lämpligt när så är tekniskt genomförbart och kostnadseffektivt. Det ska tillämpas där hyresgästen har ett verkligt incitament att spara energi och tappvarmvatten. Individuell mätning och debitering av tappvarmvatten kan ofta vara effektivt för att minska förbrukningen av varmvatten. Att tillämpa individuell mätning för värme är däremot i de flesta fall inte lämpligt om syftet är att spara energi. Incitamentet flyttas då över till en hyresgäst som endast har mindre möjlighet att påverka sin värmeanvändning, från fastighetsägaren som genom åtgärder på klimatskal och installationer har större incitament och möjlighet att minska energianvändningen. Individuell mätning av värme bör därför inte vara obligatoriskt, utan bara där man kan visa att det är kostnadseffektivt och innebär en minskad energianvändning. Det skulle även krävas ett mycket stort antal mätinstrument och produktens påverkan utifrån ett livscykelperspektiv behöver analyseras. Elektronikavfall är idag inget slutet kretslopp.

Staden bör överväga att genom ägardirektiv eller på annat sätt uppmana stadens fjärrvärmebolag att hjälpa till att skapa finansiella lösningar som underlättar för bostadsrättsföreningar och små fastighetsägare att vidta energieffektiviseringsåtgärder. Den borgerliga utförsäljningspolitiken har bidragit till det stora antalet små bostadsrättsföreningar i Stockholm.

ÄRENDET

I promemorian föreslås att fyra nya lagar införs; lag om energikartläggning i stora företag, lag om frivillig certifiering för vissa energitjänster, lag om energimätning i byggnader och lag om vissa kostnads-nyttoanalyser på energiområdet.

Vidare föreslås ändringar i jordabalken, miljöbalken, bostadsrättslagen (1991:614), ellagen (1997:857), lagen (2002:93) om kooperativ hyresrätt, naturgaslagen (2005:403) och fjärrvärmelagen (2008:263).

Promemorian innehåller också genomgångar och bedömningar av de artiklar som inte bedöms föranleda någon lagstiftning. Bestämmelserna föreslås i huvudsak träda i kraft den 1 juni 2014.

Näringsdepartementets promemoria föreslår införande av energieffektiviseringsdirektivet i svensk lag.

Stora företag ska göra energikartläggningar genom en ny lag om energikartläggning i stora företag. I denna föreslås att energikartläggning ska genomföras minst vart fjärde år. Beteckningen företag avser även organisationer som i allmänhet inte benämns företag i Sverige, exempelvis offentliga organisationer såsom kommuner.

Med stora företag avses företag som sysselsätter fler än 250 personer och som har en årsomsättning som överstiger 50 miljoner EUR eller en balansomslutning som överstiger 43 miljoner EUR per år. En energikartläggning ska omfatta en ingående översyn av energianvändningen i företaget och förslag på kostnadseffektiva åtgärder såväl för att spara energi som för att effektivisera energianvändningen. Energitkartläggningen ska göras av en person som uppfyller de krav på kompetens och oberoende som har meddelats i anslutning till lagen. Resultatet av energikartläggningen ska redovisas i en rapport.

Direktivets artikel 8.6 anger att stora företag som har energi- eller miljöledningssystem som är certifierade av oberoende organ i enlighet med tillämpliga standarder och som uppfyller direktivets minimikriterier undantas från kravet på energikartläggning.

I promemorian anges att en energikartläggning ska innehålla både uppgifter om byggnadens eller byggnadernas energianvändning och verksamhetsenergi. Transporternas energianvändning ska ingå. Alla uppgifter ska vara aktuella och spårbara samt uppmätta där detta är möjligt. Översynen ska vara ingående och åtgärdsförslagen ska, när det är möjligt, bygga på en analys av livscykelkostnaderna. Kostnadseffektiva energibesparingsmöjligheter ska anges och kartläggningen ska ge en tillförlitlig bild av verksamhetens totala energiprestanda och göra det möjligt att identifiera de viktigaste möjligheterna till förbättringar.

Promemorian föreslår också en ny lag om energimätning (kyla/värme och tappvarmvatten) som innebär individuell mätning av tappvarmvatten och energi som används för att påverka inomhusklimatet i en lägenhet. Individuella mätare ska alltid tillhandahållas när en ny inkoppling görs i en ny byggnad eller större renoveringar genomförs. Vid nybyggnation och ombyggnader där en väsentlig ändring av en installation genomförs ska individuell mätning införas. För befintliga byggnader ska system för individuell mätning och debitering installeras om det är tekniskt genomförbart och kostnadseffektivt.

Befintliga flerfamiljshus och byggnader med flera användningsområden som har en central värme-/kylkälla, eller som försörjs från ett fjärrvärmenät, ska senast den 31

december 2016 ha individuella mätare för att mäta användningen av värme, kyla och varmvatten i varje enhet. Kravet är dock inte absolut utan villkorat av att det är tekniskt genomförbart, kostnadseffektivt och proportionerligt i förhållande till möjliga energibesparingar.

Lagens syfte är att genom energimätning i enskilda lägenheter (värme, kyla och varmvatten) kunna fördela energikostnader efter faktisk energianvändning och därigenom öka incitamenten för att minska energianvändningen i byggnader.

En kostnads-nyttoanalys ska enligt förslaget utföras vid planeringen av större anläggningar för energiproduktion, ny industrianläggning med en total tillförd effekt på mer än 20 megawatt som genererar användbar spillvärme eller ett nytt nät för fjärrvärme eller fjärrkyla. Kostnads-nyttoanalysen ska utföras av den som bedriver eller avser att bedriva verksamheten i den anläggning som omfattas av analysen. Lagens syfte är att främja en effektiv energiförsörjning.

I promemorian anges vidare att direktivet i flera artiklar ställer krav på insatser för information, utbildning och rådgivning av slutanvändare av energi, genom så kallat främjande genom användarupplysning, information och utbildning. Verksamhet med sådana insatser bedrivs redan i dag i form av kommunal energi- och klimatrådgivning, nätverk som har etablerats av Energimyndigheten med mera.

Promemorian framhåller att satsningen på regional samordning av rådgivarna genom de regionala energikontoren är en viktig framgångsfaktor som bland annat ökar genomslag och effektivitet i verksamheten, men även att det finns anledning att vidareutveckla rådgivningsverksamheten och i viss mån öka styrningen av den. Promemorian anger också att den kommunala energi- och klimatrådgivningen måste förlängas.

Promemorians samlade bedömning är att inga nya lagstiftningsinitiativ krävs utan befintlig verksamhet som uppfyller kraven ska fortsätta och i relevanta fall utvecklas.

Promemorian konstaterar att i direktivets artikel 5.7 anges att medlemsstaterna ska uppmuntra offentliga organ, även på regional och lokal nivå att, med vederbörlig hänsyn tagen till deras respektive befogenheter och administrativa struktur, arbeta med och:

- a) anta en energieffektivitetsplan, fristående eller som en del av en bredare klimat- eller miljöplan, som innehåller specifika mål och åtgärder för energibesparing och energieffektivitet, i syfte att följa den förebild som statliga myndigheters byggnader utgör, i enlighet med artikel 5, punkterna 1, 5 och 6,
- b) införa ett energiledningssystem, inklusive energikart-läggningar, som en del av planens genomförande,
- c) om lämpligt använda sig av energitjänsteföretag och avtal om energiprestanda för att finansiera renoveringar och genomföra planer för att bibehålla eller förbättra energieffektiviteten på lång sikt.

Promemorian konstaterar vidare att det befintliga energieffektiviseringsstödet till kommuner och landsting i hög grad motsvarar direktivets krav på medlemsstaternas skyldighet att uppmuntra offentliga organ på lokal och regional nivå att följa statliga myndigheters goda exempel, det vill säga främjande av åtgärder för ökad energieffektivitet i kommuner och landsting. Enligt kraven för att erhålla dagens energieffektiviseringsstöd, förordning (2009:1533) om statligt stöd till

energieffektivisering i kommuner och landsting, ska de kommuner och landsting som erhåller stöd:

- (i) fastställa en strategi för energieffektivisering
- (ii) aktivt arbeta för att genomföra strategin
- (iii) genomföra minst två av de åtgärder som framgår av förordningen (2009:893) om energieffektiva åtgärder för myndigheter.

Mot bakgrund av de åtgärdsområden som tas upp ovan anger promemorian att det vore naturligt att kraven på motprestationer från kommuner och landsting för att erhålla statligt stöd för energieffektivisering utvecklas, detta dock under förutsättning att fortsatt statlig finansiering anvisas efter år 2014.

Dagens krav för att erhålla energieffektiviseringsstödet omfattar krav på en strategi med mål och handlingsplan för energieffektivisering till år 2020 och aktivt arbete för att genomföra strategin. Dessa krav på motprestation bör enligt promemorian utökas med krav på kommuner och landsting att på samma sätt som statliga myndigheter köpa produkter, tjänster och byggnader med hög energiprestanda. Detta under förutsättning att kravet är förenligt med kostnadseffektivitet, ekonomisk genomförbarhet, hållbarhet i vidare bemärkelse, teknisk lämplighet samt konkurrensbeting.

BEREDNING

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, exploateringsnämnden, fastighetsnämnden, miljö- och hälsoskyddsnämnden, stadsbyggnadsnämnden samt Stockholms Stadshus AB. Stockholms Stadshus AB har underremitterat till Micasa Fastigheter i Stockholm AB, Skolfastigheter i Stockholm AB (SISAB), Stockholm Parkering AB, AB Familjebostäder, AB Stockholms hem och AB Svenska Bostäder. Exploateringskontoret och fastighetskontoret avböjde att svara på grund av kort remisstid.

Stadsledningskontoret

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande daterat den 19 augusti 2013 har i huvudsak följande lydelse.

Stadens förvaltningar och bolag arbetar mycket intensivt med energieffektiviseringsåtgärder samt att minska utsläppen av växthusgaser och har så gjort sedan mitten av 1990-talet. Stadens ambitioner ligger därför helt i linje med syftet i EU:s energieffektiviseringsdirektiv. Många satsningar som staden genomfört har lett till väsentligt minskad energiförbrukning och stadens bolag arbetar sedan många år kontinuerligt med inventering av fastighetsbestånden med avseende på energiåtgång. De olika typer av åtgärder som genomförts har samtidigt genererat en stor och bred erfarenhet inom området. Mot denna bakgrund vill stadsledningskontoret föreslå ett antal justeringar i den föreslagna lagstiftningen.

Stadsledningskontoret anser att förslaget till *lag om energikartläggning i stora företag* som beskrivs i promemorian motsvarar direktivets krav på energikartläggningar (energibesiktningar i direktivet) och energiledningssystem. Stadsledningskontoret saknar dock en analys av hur direktivets krav skulle kunna införas i befintlig lagstiftning.

Byggnader och investeringar i däri ingående nödvändiga installationer är långsiktiga investeringar. Planering, upphandling, genomförande och utvärderingsperioden för en åtgärd

kräver i de flesta fall en period som överstiger de i promemorian föreslagna fyraårsintervallen. Särskilt gäller detta vid åtgärder som omfattar större fastigheter eller fastighetsbestånd, mer omfattande åtgärder som kräver dialog med boende eller hyresförhandlingar i de fall åtgärderna innebär förändring av hyresnivån. De föreslagna tidsintervallerna kommer därmed sannolikt inte ge ett underlag och åtgärdsförslag som är möjliga att genomföra och utvärdera innan nästa kartläggning ska genomföras. Mot bakgrund av detta förordar stadsledningskontoret att lagen om energikartläggning i större företag samordnas med Lag (2006:985) om energideklaration för byggnader. Tidsintervallet mellan kartläggningar-/inventeringar bör även förlängas till motsvarande tidsintervall som energideklarationer genomförs, det vill säga cirka 10 år.

Kostnadseffektivitet för en åtgärd kan variera över tid och kan bero på andra faktorer än energieffektiviseringsåtgärden i sig. Exempel på det är att det i samband med en större byggnadsrenovering kan vara kostnadseffektivt att tilläggsisolera byggnadens klimatskal medan detsamma inte är kostnadseffektivt vid mindre renovering av byggnader. I kartläggningarna bör därmed bästa tillgängliga teknik identifieras och vara vägledande vid val av energieffektiviseringsåtgärder; inte bara de för tillfället kostnadseffektiva åtgärderna. Baserat på bästa tillgängliga teknik bör därefter de mest kostnadseffektiva - och mest energieffektiva - åtgärderna väljas i samband med att andra åtgärder genomförs.

Stadsledningskontoret bedömer att förslaget *lag om energimätning i byggnader* under vissa förutsättningar kan vara effektivt för att begränsa energianvändningen, men att det i sitt nuvarande förslag är långtgående och kan komma att medföra betydande kostnader.

Stadsledningskontoret anser att stadens bostadsbolags erfarenheter inom detta område bör tillvaratas. Dessa visar att individuell mätning och debitering i de flesta fall inte ger särskilt stor effekt. När det gäller varmvatten kan dock individuell mätning vara relevant och rimlig om förbrukningen är hög. När det gäller energiförbrukning för uppvärmning, däremot, är individuell mätning vare sig rättvis eller relevant. Värme överförs mellan lägenheter och de bostäder som ligger i hörn med två ytterväggar kan ha avsevärt högre förbrukning utan att hyresgästen kan påverka detta. De mest effektiva åtgärderna i detta sammanhang kan göras på fastighetsnivå genom att isolera byggnaderna, vilket kan ge möjlighet att sänka innetemperaturen med bibehållen boendekomfort. De nya bostäder som staden för närvarande planerar projekteras för en energianvändning om 55 kWh per kvadratmeter och år. Möjligheterna till relativa besparingar genom individuell mätning är därmed mycket små i dessa projekt.

Med anledning av detta bedömer stadsledningskontoret att förslaget bör ändras så att samma tolkning för befintliga byggnader som inte ska byggas om kan göras vid nyproduktion och ombyggnad. Lagen om energimätning i byggnader bör justeras så att installation av individuell mätning och debitering av energi och vatten ska baseras på en kostnads/ nyttoanalys både avseende befintlig byggnad, ny- och ombyggnad. Genom denna justering uppskattas förslaget ge större effekt och bli mindre kostnadskrävande att genomföra.

Vad gäller *främjande genom användarupplysning, information och utbildning* delar stadsledningskontoret promemorians samlade bedömning att inga nya lagstiftningsinitiativ krävs för att uppfylla direktivets krav. Dock framhåller stadsledningskontoret vikten av att statligt stöd för energi- och klimatrådgivningens verksamhet säkerställs långsiktigt istället för att som i dagsläget beslutas om i tvåårsperioder. Detta är högst angeläget för att kommunerna ska kunna bygga upp och behålla personal med tillräckligt hög kompetens på lång sikt.

Vad gäller *främjande av åtgärder för ökad energieffektivitet i kommuner och landsting* delar stadsledningskontoret promemorians slutsatser att det befintliga statliga energieffektiviseringsstödet till kommuner och landsting utgör en bra grund för statens möjlighet att uppfylla direktivets krav på uppmuntran till kommuner och landsting. Stadsledningskontoret noterar emellertid att skrivningar om ökade krav på motprestation från kommuner och landsting för att erhålla stödet lyfts fram i promemorian medan inget nämns om en motsvarande ökning av stödets storlek.

Mot bakgrund av detta anser stadsledningskontoret att om stödet ska omfatta promemorians förslag till utökad motprestation bör stödet utökas i relation till de ökade kraven på detsamma.

Stadsledningskontoret noterar att promemorian föreslår att byggnadsnämnderna blir tillsynsmyndighet för installationskraven gällande den föreslagna lagen om energimätning i byggnader, vilket kan komma att innebära ökade kostnader för kommunen. Byggnadsnämnderna föreslås bland annat ansvara för att utöva tillsyn över att byggherrar har gjort sådana installationer som möjliggör att varje lägenhets förbrukning av värme, kyla och varmvatten kan mätas vid nybyggnation eller ombyggnad.

Stadsledningskontoret har utifrån ett kommunövergripande perspektiv inget övrigt att anföra beträffande förslaget till genomförande av energieffektiviseringsdirektivet utan hänvisar till vad stadens övriga remitterade nämnder och bolag påtalar i sina yttranden.

Stadsledningskontoret föreslår med hänvisning till det ovan anförda att kommunstyrelsen beslutar att besvara remissen med vad som sägs i detta tjänsteutlåtande.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden

Miljö- och hälsoskyddsnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 27 augusti 2013 att besvara remissen med miljöförvaltningens tjänsteutlåtande samt att omedelbart justera paragrafen.

Särskilt uttalande gjordes av vice ordföranden Katarina Luhr m.fl. (MP) och Mikael Magnusson m.fl. (S), *bilaga 1*.

Särskilt uttalande gjordes av Stellan F Hamrin (V), *bilaga 1*.

Miljöförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 13 augusti 2013 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen noterar att promemorian bedömer att företagens egenkontroll enligt miljöbalken inte kan betraktas som tillräcklig för att omfatta kraven på energikartläggning. Förvaltningen delar bedömningen att tillämpningen av egenkontroll enligt miljöbalken i dagsläget inte kan betraktas som tillräcklig för att fullt ut uppfylla kraven i direktivet. Kontroll och uppföljning av energianvändning ska dock vara en del av ett företags egenkontroll.

Förvaltningen vill understryka att vissa fastigheter m.m. kommer att beröras av tre olika regelverk avseende energieffektivitet, förutom den redan befintliga energideklarationen av byggnader de kommande energikartläggningarna samt kraven i 2 kap 5§ miljöbalken om hushållning med energi. För såväl myndigheter som företag, inte minst med tanke på resursanvändning, bör det klargöras hur redovisning och tillsyn för de olika regelverken ska förhålla sig inbördes. Tre separat utformade system avseende vad som ska redovisas och tillses riskerar att leda till att resurser i onödan får läggas på just redovisning och kontroll – resurser som istället kunnat användas för åtgärder.

Miljöbalkens 2 kap 5§ omfattar hushållning med energi och i Mark- och miljööverdomstolens dom M 10340-10 (2012-01-20) fastslås att miljöbalkstillsynen omfattar kontroll av att verksamhetsutövare uppfyller hushållningsprincipen som den tar sig uttryck i 2 kap. 5§ miljöbalken. Förvaltningen anser därför att det är en brist att promemorian saknar en analys av möjligheten att integrera direktivets krav i miljöbalken och att en sådan möjlighet bör utredas. Inte minst då det redan finns ett system för lokal tillsyn av miljöbalkens efterlevnad.

Vad gäller transporter anser förvaltningen att vilka transporter som ska ingå i kartläggningen måste förtydligas. Är det t.ex. transporter inom företaget som avses eller även transporter av gods till och från företaget?

Vad gäller kartläggning av åtgärder bör inte lagen begränsas till kostnadseffektiva åtgärder. Kostnadseffektivitet för en åtgärd kan variera över tid och kan bero på andra faktorer än energieffektiviseringsåtgärden i sig. Exempel på det är att det i samband med en större byggnadsrenovering kan vara kostnadseffektivt att tilläggsisolera klimatskalet medan det inte är kostnadseffektivt vid mindre renovering av byggnader.

Promemorian tar delvis upp denna problematik och föreslår att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer även bör få ett bemyndigande att meddela föreskrifter om betydelsen av uttrycket kostnadseffektiv.

Förvaltningen anser att termen bästa tillgängliga teknik bör användas för att inte begränsa föreslagna åtgärder till vad som för stunden är att bedöma som kostnadseffektivt. Åtgärder ska först identifieras utifrån bästa möjliga teknik. Därefter, i samband med investeringar, görs sedan en analys av vilka åtgärder som ska genomföras baserat på de som är mest kostnadseffektiva. Bästa tillgängliga teknik används t.ex. inom miljörätten.

Kostnadseffektiviteten bör få avgöras av företagen vid den tidpunkt och under de förhållanden då kostnadseffektiviteten ska bedömas, t.ex. i samband med investeringar eller i samband med att tillsynsmyndigheten begär in uppgifter om kostnadseffektiva åtgärder med stöd av miljöbalken. Att i förväg och i samband med att man identifierar bästa tillgängliga teknik även beräkna kostnadseffektivitet för framtida tänkbara åtgärder riskerar leda till felaktiga ekonomiska bedömningar och att vissa tänkbara tekniska åtgärder utifrån bästa tillgängliga teknik inte identifieras.

Förvaltningen anser att en av de stora bristerna i energideklarationerna är just att kostnadseffektiva åtgärder ska identifieras och inte en bruttolista över åtgärder utifrån bästa tillgängliga teknik. En besiktningsman har i regel inte kompetens att avgöra vad som är kostnadseffektivt i det enskilda fallet, t.ex. utifrån fastighetsägarens ekonomi.

Förvaltningen bedömer att en redovisning av åtgärder utifrån bästa tillgängliga teknik inte strider mot direktivet. I direktivets bilaga VI om minikriterier för energibesiktningar anges inte några krav på att redovisa kostnadseffektiva åtgärder och lag-texten bör därför inte begränsas till vad som för tillfället bedöms som kostnadseffektiva åtgärder.

Förslag till lag om energimätning i byggnader

Promemorian

Av promemorian framgår bl.a. att enligt bestämmelsen i direktivets artikel 9.1 ska medlemsstaten se till att slutanvändare av bl.a. fjärrvärme, fjärrkyla och tappvarmvatten så långt det är tekniskt möjligt, ekonomiskt rimligt och proportionerligt i förhållande till möjliga energibesparingar har individuella mätare. Sådana individuella mätare ska alltid tillhandahållas när en ny inkoppling görs i en ny byggnad eller större renoveringar genomförs. Tillämpningsområdet för kraven på mätning har utökats genom bestämmelsen i direktivets artikel 9.3 enligt vilken även flerfamiljshus och byggnader med flera användningsområden som har en central värme-/kylkälla omfattas.

Det framstår som att direktivet inte lämnar utrymme för medlemsstaterna att göra någon kostnads- och nyttoanalys över kraven när det gäller nybyggnad och större renovering. En sådan tolkning ligger naturligtvis mycket nära ordalydelsen. Även det sätt på vilket bestämmelsen omnämns i direktivets beaktande-satser (nr 30) talar starkt för att direktivet kräver att individuella mätare tillhandahålls vid nybyggnad och större renovering.

Promemorian konstaterar vidare att bestämmelsen i artikel 9.1. i direktivet ursprungligen infördes genom direktiv 2006/32/EG av den 5 april 2006 om effektiv slutanvändning av energi och energitjänster och om upphävande av rådets direktiv 93/76/EG (energitjänstedirektivet). Vid implementeringen av energi-tjänstedirektivet i denna del gjorde regeringen samma bedömning som den utredning som hade till uppdrag att föreslå åtgärder

för att implementera direktivet, (Vägen till ett energieffektivare Sverige, SOU 2008:110), och ansåg att en kostnads- nyttoanalys skulle avgöra vilka krav som skulle ställas även vid nybyggnation och renovering. Regeringen konstaterade när det gällde individuell mätning av värme att en teoretiskt lönsam effektiviserings-potential för flerbostadshus på mellan 2 och 4 TWh slutlig energi skulle kunna uppnås om samtliga svenska lägenheter i flerbostadshus skulle utrustas med individuell mätning och debitering. Samtidigt konstaterades att värmemätning är komplicerat och att värmetransmissionen medför problem att skapa en rättvis fördelning av kostnaderna. Sammanfattningsvis ansåg regeringen då att det inte fanns skäl att införa krav på individuell mätning och debitering av värme (prop. 2008/09:163 s. 134).

Förvaltningens synpunkter

Förvaltningen delar utredningen ”Vägen till ett energieffektivare Sverige” och regeringens syn att framför allt värmemätning är mycket komplicerat och att en kostnadsnyttoanalys ska vara avgörande för vilka krav som kan ställas på mätning.

Förvaltningen delar samtidigt promemorians tolkning av direktivet, d.v.s. att direktivtexten (artikel 9 1.b) anger att hänsyn till kostnadseffektivitet inte ska tas vid nybyggnation och i samband med ombyggnad.

I promemorian anges att kostnaderna för installation av mät- och debiteringssystem uppgår till mellan 2 500 och 8 000 kr per lägenhet. I branschen förekommer uppgifter om mellan 4 000 och 10 000 kr per lägenhet. Till det ska läggas drift- och administrationskostnader på mellan 350 och 800 kr per lägenhet och år.

Stockholms stad har som krav att energianvändningen när man bygger på stadens mark inte ska överstiga 55 kWh per m² och år. Energin fördelar sig på fastighetsel (10 kWh), tappvarmvatten (25 kWh) och värme (20 kWh). En minskning av värmeanvändningen med 10 procent för en lägenhet på 75 m² skulle ge en årlig besparing av 150 kWh motsvarande ca 150 kr. Även om en 20- procentig minskning skulle uppnås räcker det inte ens för att täcka de administrativa kostnaderna.

Även om byggnader byggs med sämre energiprestanda t.ex. enligt Boverkets nationella regler, (90 kWh per m² och år), torde mätning av värme inte vara kostnadseffektivt. Om man antar 35 kWh per kvadratmeter och år högre värmeanvändning relativt Stockholm stads krav med Boverkets regler så skulle 10 procents minskad värmeanvändning ge en motsvarande besparing på ca 410 kr per år.

Förvaltningen anser att direktivets skrivning är olycklig och om möjligt bör ändras så att samma tolkning som för befintliga bygg-nader som inte ska byggas om kan göras, d.v.s. att mätning ska baseras på kostnadsnyttoanalys. Förvaltningen anser att förslaget är direkt kontraproduktivt genom att investeringar som skulle kunna användas för energibesparande åtgärder nu kommer att användas för mätningar som torde ha mycket ringa påverkan för att minska energianvändningen.

Mätning av tappvarmvatten är mindre tekniskt komplicerat än mätning av värme, men även för mätning av tappvarmvatten borde en kostnadsnyttoanalys ligga till grund för kravställandet.

I promemorian anges en besparing på 20 procent av tappvarmvattenförbrukningen vid införande av mätning. För en lägenhet på 100 kvadratmeter och en energianvändning för tappvarmvattenförbrukning på 25 kWh per m² och år skulle en tjugoprocentig besparing minska energianvändningen med 500 kWh per år, motsvarande ca 500 kr per år eller drygt 40 kr per månad. Hyran för en lägenhet på 100 m² i Stockholm ligger kring 9 000 – 15 000 kr/ månad. I nyproduktionsområden upp till 20 000 kr/mån. Räkneexemplet visar att det knappast torde finnas något ekonomiskt incitament som leder till en minskad tappvarmvattenförbrukning genom införande av mätning av tappvarmvatten.

Förvaltningen anser att de mest kostnadseffektiva åtgärderna för att minska tappvarmvattenanvändning handlar om tekniska åtgärder, t.ex. i form av snålspolande munstycken. Trots det ringa ekonomiska incitamentet kan det eventuellt finnas ett värde i att

mäta tappvarmvattenförbrukning då det kan bidra till ökat medvetande hos hushållen om energianvändning och därigenom bidra till minskad användning. Särskilt om det kombineras med information till de boende.

Främjande genom användarupplysning, information och utbildning

Promemorian

I promemorian anges att direktivet i flera artiklar ställer krav på insatser för information, utbildning och rådgivning av slut-användare av energi, däribland hushåll. Verksamhet med sådana insatser bedrivs redan i dag i form av kommunal energi- och klimatrådgivning, nätverk som har etablerats av Energimyndigheten m.m.

Promemorian framhåller att satsningen på regional samordning av rådgivarna genom de regionala energikontoren är en viktig framgångsfaktor som bland annat ökar genomslag och effektivitet i verksamheten, men även att det finns anledning att vidareutveckla rådgivningsverksamheten och i viss mån öka styrningen av den. Promemorian bedömer att direktivets artikel 17.4 redan är genomförd i Sverige genom Energimyndighetens arbete för informationsspridning och kunskapsuppbyggnad och genom den av staten finansierade kommunala energi- och klimatrådgivningen. Energi- och klimatrådgivningen är även central för genomförandet av artikel 14 och 15 i EU-direktivet om byggnaders energiprestanda samt av artikel 14 i EU-direktivet om främjande av förnybar energi. Promemorian anger också att den kommunala energi- och klimatrådgivningen måste förlängas.

Promemorian konstaterar att idag finns ingen information eller andra insatser riktade specifikt till banker och finansierings-institut. Eftersom medlemsstaterna ska uppmuntra att banker och andra finansinstitut får information om möjligheter att delta i finansieringen av åtgärder för energieffektivisering så bör Energimyndigheten ges i uppdrag att utforma insatser som gör att de involveras enligt direktivets syfte.

Promemoriens samlade bedömning är att inga nya lagstiftnings-initiativ krävs utan befintlig verksamhet uppfyller kraven, ska fortsätta och i relevanta fall utvecklas.

Förvaltningens synpunkter

Förvaltningen delar promemoriens samlade bedömning är att inga nya lagstiftningsinitiativ krävs för att uppfylla direktivets krav.

Förvaltningen framhåller det regionala samarbetet mellan Stockholms läns samtliga kommuner samt Håbo kommun som ett gott exempel på utveckling och effektivisering av energi- och klimatrådgivningens verksamhet. Samtidigt understryker förvaltningen vikten av ett säkert långsiktigt statligt stöd för verksamheten istället för att som i dagsläget besluta om stöd för tvåårsperioder. Det kortsiktiga stödet motverkar att kommunerna kan bygga upp och behålla personal med tillräckligt hög kompetens.

Direktivets artikel 17.4 anger att medlemsstaterna ska, med deltagande av berörda aktörer däribland lokala och regionala myndigheter, främja lämpliga initiativ för information, ökad medvetenhet och utbildning för att informera medborgarna om fördelarna med och de praktiska detaljerna kring åtgärder för att förbättra energieffektiviteten. Promemorian bedömer att direktivets artikel 17.4 redan är genomförd i Sverige genom Energimyndighetens arbete för informationsspridning och kunskapsuppbyggnad och genom den av staten finansierade kommunala energi- och klimatrådgivningen.

Förvaltningen menar att om det ska vara möjligt att på ett i landet likvärdigt sätt uppfylla direktivets krav i artikel 17.4, så måste fördelningen av de statliga medlen avspegla kommunernas invånarantal. Detta eftersom direktivet handlar om information m.m. till medborgarna i kommunerna.

Tilldelningen av medel från Energimyndigheten för energi- och klimatrådgivning beräknas schablonmässigt utifrån hur många invånare som bor i kommunen. Grundbeloppet uppgår till 280 000 kr. Ett storstadstillägg betalas ut till Stockholm, Göteborg och Malmö och

uppgår till 155 000 kr. För övriga kommuner gäller följande tilläggsbelopp. För kommuner med fler än 30 000 innevånare uppgår beloppet till 35 000 kr, för kommuner med fler än 60 000 innevånare till 65 000 kr samt för kommuner med fler än 100 000 innevånare till 105 000 kr.

Stockholms stad erhåller således 435 000 kronor per år från Energimyndigheten. Det motsvarar 0,49 kr per invånare (2012-12-31). Det är i särklass lägst i landet. Göteborg får 0,83 kr per invånare och Malmö 1,41 kr per invånare. Sveriges minsta kommun, Bjurholm, får 115,65 kr per invånare. Förvaltningen vill understryka behovet av att det kommunala bidraget för energi- och klimatrådgivning inte bara förlängs för att säkerställa långsiktighet utan även bättre anpassas till kommunernas invånarantal.

I direktivets artikel 17.1 anges att medlemsstaterna ska upp-muntra tillhandahållandet av information till banker och andra finansieringsinstitut om möjligheter att delta, också genom att skapa offentliga-privata partnerskap, i finansieringen av åtgärder för att förbättra energieffektiviteten.

Förvaltningen anser att kunskapsbrist och avsaknad av finansiella lösningar är de största orsakerna till att energieffektiviseringsåtgärder inte genomförs i det privata fastighetsbeståndet. Framför allt beroende på att fastighetsbeståndet till mycket stor del ägs av små företag och bostadsrättsföreningar. I Stockholm utgör andelen bostadsrätts-föreningar drygt 50 procent av bostadsbebyggelsen. Förvaltningen anser därför att det är mycket viktigt att Energimyndighetens kommande uppdrag leder till konkreta insatser som skapar finansiella lösningar som underlättar för bostadsrätts-föreningar och små fastighetsägare att vidta energi-effektiviseringsåtgärder.

Främjande av åtgärder för ökad energieffektivitet i kommuner och landsting.

Promemorian

Promemorian konstaterar att i direktivets artikel 5.7 anges att medlemsstaterna ska uppmuntra offentliga organ, även på regional och lokal nivå att, med vederbörlig hänsyn tagen till deras respektive befogenheter och administrativa struktur,

a) anta en energieffektivitetsplan, fristående eller som en del av en bredare klimat- eller miljöplan, som innehåller specifika mål och åtgärder för energibesparing och energi-effektivitet, i syfte att följa den förebild som statliga myndigheters byggnader utgör, i enlighet med artikel 5, punkterna 1, 5 och 6,

b) införa ett energiledningssystem, inklusive energikart-läggningar, som en del av planens genomförande,

c) om lämpligt använda sig av energitjänsteföretag och avtal om energiprestanda för att finansiera renoveringar och genomföra planer för att bibehålla eller förbättra energi-effektiviteten på lång sikt.

Vidare konstaterar promemorian att det av artikel 6.3 framgår att medlemsstaterna därtill ska uppmuntra offentliga organ på regional och lokal nivå att, med vederbörlig hänsyn tagen till respektive befogenheter och administrativa struktur, följa statliga myndigheters goda exempel genom att bara köpa produkter, tjänster och byggnader med hög energieffektivitetsprestanda. Medlemsstaterna ska även uppmuntra offentliga organ på regional och lokal nivå att, när de upphandlar tjänster med ett betydande energiinslag, bedöma möjligheten att ingå långsiktiga avtal om energiprestanda som ger långsiktiga energibesparingar.

Promemorian konstaterar vidare att det befintliga energieffektiviseringsstödet till kommuner och landsting i hög grad motsvarar direktivets krav på medlemsstaternas skyldighet att uppmuntra offentliga organ på lokal och regional nivå att följa statliga myndigheters goda exempel. Enligt kraven för att erhålla dagens energieffektiviseringsstöd,

förordning (2009:1533) om statligt stöd till energieffektivisering i kommuner och landsting, ska de kommuner och landsting som erhåller stöd:

- (i) fastställa en strategi för energieffektivisering
- (ii) aktivt arbeta för att genomföra strategin
- (iii) genomföra minst två av de åtgärder som framgår av förordningen (2009:893)

om energieffektiva åtgärder för myndigheter.

Mot bakgrund av de åtgärdsområden som tas upp i direktivets artikel 5.7, punkterna a, b och c och i artikel 6.3, anger promemorian att det vore naturligt att kraven på motprestationer från kommuner och landsting för att få statligt stöd för energieffektivisering utvecklas under förutsättning att fortsatt statlig finansiering anvisas efter 2014.

Dagens krav för att erhålla energieffektiviseringsstödet omfattar

krav på en strategi med mål och handlingsplan för energieffektivisering till 2020 och aktivt arbete för att genomföra strategin. Dessa krav på motprestation bör enligt promemorian utökas med krav på kommuner och landsting att på samma sätt som statliga myndigheter köpa produkter, tjänster och byggnader med hög energiprestanda, förutsatt att detta är förenligt med kostnads-effektivitet, ekonomisk genomförbarhet, hållbarhet i vidare bemärkelse, teknisk lämplighet samt tillräcklig konkurrens.

Förvaltningens synpunkter

Förvaltningen noterar att kraven i direktivets artikel 5 om offentliga sektorns byggnaders roll som förebild och artikel 6 om offentliga sektorns inköp avser statliga verksamheter. Som en del av kraven ska staten uppmuntra offentliga organ på kommunal och regional nivå att följa de goda statliga exemplen.

Förvaltningen delar promemorians uppfattning att det befintliga statliga energieffektiviseringsstödet till kommuner och landsting utgör en bra grund för statens möjlighet att uppfylla direktivets krav på uppmuntran till kommuner och landsting.

Kraven på motprestation i nuvarande system har dock stora brister. Det gäller framför allt kraven på inrapportering av data som idag har en alldeles för hög detaljeringsgrad. Det leder till onödigt administrativt arbete med resurser som annars skulle ha kunnat utnyttjas till riktat energieffektiviseringsarbete.

Promemorian nämner inget om stödets storlek, enbart ökade krav på motprestation från kommuner och landsting för att erhålla stödet. Om stödet ska omfatta promemorians förslag till utökad motprestation måste stödet utökas i motsvarande omfattning som de ökade kraven på motprestation.

I samband med översyn av energieffektiviseringsstödet bör en förenkling av rapporteringskraven genomföras i samverkan med mottagarna av stödet, kommuner och landsting. Detta för att stödet ska vara åtgärdsinriktat ge en så stor effekt som möjligt och inte i så hög utsträckning som idag användas för detalj-uppföljning.

Nuvarande stöd sträcker sig enbart till utgången av år 2014. För att stödet ska vara verkningfullt behöver beslut tas om ett lång-siktigt stöd. Vid fördelning av stödet mellan kommunerna behöver större hänsyn tas till kommunernas storlek. Idag har stödet samma utformning som stödet till lokal energi- och klimatrådgivning se *Främjande genom användarupplysning, information och utbildning* ovan. Bidragets utformning ger ett oproportionerligt lågt bidrag till större kommuner.

Stockholms stad har organiserat stadens arbete med energieffektiviseringar och motprestationen till det statliga stödet genom att inrätta ett energicentrum med energiteknisk expertis. Med krav på energikartläggningar och ökat statligt krav på motprestation i form av upphandling av produkter, tjänster och byggnader med hög energiprestanda som anges i promemorian, bedömer förvaltningen att det kommer att föreligga ett behov av att stärka energicentrums verksamhet, framför allt rörande upphandling. Vad gäller energiledningssystem och energikartläggningar, som är en del av införande av

energiledningssystem, erbjuder energicentrum redan i dagsläget stöd till intresserade bolag. För närvarande bistår energicentrum Stockholm Globe Arena Fastigheter i arbetet med att införa energiledningssystem.

Mot bakgrund av ovanstående föreslår förvaltningen att nämnden godkänner förvaltningens utlåtande som svar på remissen.

Stadsbyggnadsnämnden

Stadsbyggnadsnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 15 augusti 2013 att besvara remissen med stadsbyggnadskontorets tjänsteutlåtande.

Stadsbyggnadskontorets tjänsteutlåtande daterat den 10 augusti 2013 har i huvudsak följande lydelse.

Stadsbyggnadsnämnden har för yttrande från kommunstyrelsen fått en promemoria med förslag till den lagstiftning som behövs för att genomföra EU:s energieffektiviseringsdirektiv 2012/27/EU. Remissen ska besvaras senast den 30 augusti 2013.

I promemorian föreslås att fyra nya lagar införs, nämligen:

1. Lag om energikartläggning i stora företag
2. Lag om frivillig certifiering för vissa energitjänster,
3. Lag om energimätning i byggnader
4. Lag om vissa kostnads -nyttoanalyser på energiområdet.

De nya lagarna medför följdändringar i bland annat jordabalken, miljöbalken, bostadsrättslagen med flera. Hela förslaget framgår av länken i sidfoten på första sidan.

Syftet med direktivet är att fastställa en gemensam ram för att främja energieffektivisering i unionen. Detta för att säkerställa att det av Europeiska rådet antagna målet om 20 procent primärenergibesparing år 2020 ska uppfyllas, men också till att bana väg för ytterligare energieffektivisering därefter. Det innehåller bestämmelser som syftar till att undanröja hinder och övervinna några av de marknadsmisslyckanden som hindrar effektivitet i tillförsel och användning av energi. Direktivet innehåller åtgärder inom samtliga delar av energisystemet, från energiomvandling via transmission och distribution till slutlig användning, dock inte i transportsystemet.

Direktivet innehåller krav dels på att medlemsstaterna ska uppfylla vissa kvantifierade åtaganden, dels att vissa styrmedel ska införas alternativt att vissa åtgärder ska främjas. I Sverige finns sedan tidigare i många fall styrmedel och åtgärder redan införda, på sådant sätt som kan bedömas motsvara det som krävs enligt direktivet. Rörande andra åtaganden och krav så pågår utredningar som kommer att lägga förslag till hur olika krav i direktivet ska hanteras.

Staden har tidigare i år lämnat synpunkter på hur artikel 7 i direktivet ska genomföras. Artikel 7 innehåller krav på att införa styrmedel som säkerställer målet om ackumulerad energibesparing år 2020. I det gemensamma yttrandet från de tekniska förvaltningarna och stadsledningskontoret daterat 2013-04-12 konstaterade förvaltningarna att om energieffektiviseringar på 20 procent till 2020 ska komma till stånd krävs, utöver energirådgivning, någon form av finansiella instrument.

Lagförslagets innehåll och stadsbyggnadskontorets synpunkter

Nedan redogörs för och kommenteras de fyra lagförslagen i promemorian.

Lag om energikartläggning i stora företag

Syftet med lagen är att främja energieffektivitet i stora företag, genom att en energikartläggning stora företag ska göras minst vart fjärde år.

Med stora företag avses företag som sysselsätter fler än 250 personer och som har en årsomsättning som överstiger 50 miljoner EUR eller en balansomsättning som överstiger 43 miljoner EUR per år. En energikartläggning ska omfatta en ingående översyn av energianvändningen i företaget och förslag på kostnadseffektiva åtgärder såväl för att spara energi som för att effektivisera energianvändningen. Energitkartläggningen ska göras av en person som uppfyller de krav på kompetens och oberoende som har meddelats i anslutning till lagen. Resultatet av energikartläggningen ska redovisas i en rapport.

Stora företag som har ett energiledningssystem eller ett miljöledningssystem kan enligt direktivet under vissa förutsättningar få undantas från kravet på att göra en energikartläggning.

Kommentar: En kartläggning av energieffektivitet i stora företag är ett första steg för att få kännedom om vilka åtgärder som lämpliga. Ambitionen bör vara att göra kartläggningen så standardiserad att det går att göra jämförelser och sammanställningar som underlag för information om energianvändningen i olika branscher.

Lag om frivillig certifiering för vissa energitjänster

Frivillig certifiering får ske i fråga om energitjänsterna drift och underhåll och serviceavtal. Certifiering ska göras av någon som är ackrediterad för uppgiften i enlighet med Europaparlamentets och rådets förordning. Certifiering får också göras av den som uppfyller motsvarande krav enligt bestämmelser i ett annat land inom Europeiska unionen eller Europeiska ekonomiska samarbetsområdet.

Energimyndigheten, som har undersökt frågan, anser att det är en varierande kompetensnivå på marknaden och att det finns ett behov av kompetenshöjningar inom alla energitjänstegrupper. Myndigheten konstaterar också att det finns en försiktigt positiv syn bland marknads aktörer om att ett certifieringssystem kan fungera kompetenshöjande och efterfrågas under förutsättning att det blir rätt utformat.

Kommentar: Kontoret instämmer i energimyndighetens uppfattning om behovet av kompetenshöjning inom alla energitjänstegrupper.

Lag om energimätning i byggnader

Lagens syfte är att genom energimätning i enskilda lägenheter (värme, kyla och varmvatten) kunna fördela energikostnader efter faktisk energianvändning och därigenom öka incitamenten för att minska energianvändningen i byggnader.

Den som för egen räkning uppför eller låter uppföra en byggnad ska vid en installation av värme, kyla och varmvatten till en lägenhet se till att den energi som används för att påverka inomhusklimatet i lägenheten kan mätas. Detsamma gäller vid en väsentlig ändring av en befintlig installation i samband med en ombyggnad. Skyldigheten gäller då den som för egen räkning utför eller låter utföra ombyggnaden.

I befintliga flerfamiljshus och byggnader med flera användningsområden som har en central värme-/kylkälla, eller som försörjs från ett fjärrvärmenät, ska senast den 31 december 2016 ha individuella mätare för att mäta användningen av värme, kyla och varmvatten i varje enhet. Kravet är dock inte absolut utan villkorat av att det är tekniskt genomförbart och kostnadseffektivt. Regeringen föreslås samtidigt bemyndigas att meddela föreskrifter om för vilken typ av byggnader kravet ska gälla.

Vid individuell mätning av värme finns i olika mätmetoder som har olika för- och nackdelar, men ingen metod leder till en fullständigt rättvis fördelning av uppvärmningskostnaderna i ett flerbostadshus. Individuell mätning av varmvatten görs genom att mäta mängden tappvarmvatten (m³) som levereras till en lägenhet under en period.

Kommentar: Stadsbyggnadskontoret bedömer att förslaget förmodligen är effektivt för att begränsa energianvändningen, men det är långtgående och kommer medföra större kostnader i bostadssektorn. Det måste därför utredas noggrant. Kommunerna måste få en möjlighet att yttra sig över det hur tillämpning av kravet ska utformas.

Lag om vissa kostnads – nyttoanalyser på energiområdet.

Lagens syfte är att främja en effektiv energiförsörjning.

En kostnads-nyttoanalys enligt förslaget ska utföras vid planeringen av större anläggningar för energiproduktion eller ny industrianläggning med en total tillförd effekt på mer än 20 megawatt som genererar användbar spillvärme eller ett nytt nät för fjärrvärme eller

fjärrkyla. Kostnads-nyttanalysen ska utföras av den som bedriver eller avser att bedriva verksamheten i den anläggning som omfattas av analysen.

Kommentar: De kalkyler och analyser som rimligtvis måste göras vid planering av ovanstående typ av anläggningar borde kunna samordnas med den föreslagna kostnads-nyttokalkylen enligt direktivet.

Stockholms Stadshus AB

Stockholms Stadshus AB:s yttrande daterat den 16 augusti 2013 har i huvudsak följande lydelse.

Underremiss

Micasas remissvar har i huvudsak följande lydelse:

Micasa Fastigheter har både miljö- och energiledningssystem som är certifierade enligt ISO 14001 och ISO 50001 vilket innebär att bolaget arbetar strukturerat och aktivt med energieffektivisering. Utgångspunkten för arbetet är de stadsövergripande målen. Energisparprojektet (ESP) inom Micasa Fastigheter och de driftoptimeringsprojekt som genomförs har bidragit till betydande effektivisering av energiuttaget.

Det är viktigt att tydliga riktlinjer finns för det fortsatta arbetet när det gäller miljö- och energifrågorna.

Micasa Fastigheter avstår dock från ett detaljerat yttrande över direktivet då bolaget i dagsläget inte har utredningsresurser för detta (*bilaga 1*).

Svenska Bostäders remissvar har i huvudsak följande lydelse:

För Svenska Bostäders del lämnas kommentarer på de delar i förslaget som i huvudsak berör verksamheten.

Förslag till lag om energikartläggning i stora företag.

Bolagets uppfattning är, att det är nödvändigt att göra en genomgående analys och åtgärdsförslag för att effektivisera energianvändningen för att kunna uppnå ställda miljökrav. Införande av denna lag i stort med samma syfte och omfattning som redan gällande lag om energideklarationer (SFS 2006/985) bedöms kräva både stora internt personella och ekonomiska resurser för att fullfölja. Bolaget anser att en kartläggning minst vart fjärde år är för kort tidsintervall för att färdigställa och utvärdera åtgärder, framför allt om det rör sig om ett större fastighetsbestånd. Berörda beslutsfattare föreslås utreda möjligheten att sammanföra de två lagarna till en lag och samordna både tidsintervall och omfattning.

Förslag till lag om energimätning i byggnader.

Svenska Bostäders målsättning är att skapa en ur hållbarhetsaspekt så kostnads- och miljöeffektiv fastighetsförvaltning som möjligt och har därför under de senaste tio- femton åren genomfört ett antal pilotprojekt gällande individuell mätning och debitering, IMD, av både tappvarmvatten och värme.

Erfarenheten av dessa projekt är att IMD inte självklart medför en minskning av energianvändningen. Det faktum att Svenska Bostäders byggnader blir alltmer energieffektiva och att bolagets nyproduktion närmar sig passivhusnivå, medför även att den procentuella energivinst som eventuellt kan uppnås blir ytterst marginell i reella kilowattimmar.

Svenska Bostäder föreslår därför att paragraferna 4§ och 5§ gällande ny- och ombyggnad kompletteras med samma villkor som återfinns i paragraferna 7§ och 8§ gällande befintliga byggnader, att det är tekniskt genomförbart och kostnadseffektivt i förhållande till den beräknade sparpotentialen.

SISABs remissvar har i huvudsak följande lydelse:

SISAB vill framföra att de nya lagarna, som föreslås i genomförandet bör, beakta och eventuellt klargöra skillnader mellan bostäder och lokaler när så behövs.

Förslaget om genomförandet av energieffektiviseringsdirektivet gör bedömningen att Boverket ges i uppdrag att utreda för vilken typ av byggnader det kan anses vara tekniskt genomförbart och kostnadseffektivt att installera system för individuell mätning av värme, kyla och tappvarmvatten. Att Boverket får detta uppdrag anser SISAB vara positivt. Att göra separata kostnadseffektivitetsutredningar i sådana fall innebär många enskilda utredningar som ibland har liten faktiskt effekt (*bilaga 3*).

Stockholm Parkerings remissvar har i huvudsak följande lydelse:

En grundförutsättning för att kunna följa upp och mäta om de investeringar som genomförs leder till en minskad energi åtgång eller ej, kräver både systematik och en god tillgång energidata. Stockholm Parkering har under lång tid arbetat för att minska energiåtgången i bolagets parkeringsanläggningar.

Stockholm Parkering har genomfört stora investeringar i bolagets egna parkeringsfastigheter inom ramen för Stimulans för Stockholm. Dessa investeringar har inneburit att energiförbrukningen har reducerats. Stockholm Parkering anser därför att ytterligare energivinster kommer vara både kostsamma och leda till mycket begränsade effekter trots ökade krav på energikartläggningar.

Stockholm Parkering har utifrån dagens verksamhet gjort bedömningen att bolaget inte kommer att omfattas av förslaget. I en vidare tolkning kan Stockholm Parkering komma att ingå i gruppen ”Stora företag”. Om så blir fallet kommer detta sannolikt leda till vissa ökade kostnader (*bilaga 4*).

Familjebostäders remissvar har i huvudsak följande lydelse:

Utifrån de erfarenheter Familjebostäder har idag har så anser bolaget att det är tveksamt att lag om energimätning kommer bidra till den energieffektivisering och miljönytta som förespeglas.

Familjebostäder målsättning är att bidra till en långsiktig hållbar utveckling genom en miljömässig och kostnadseffektiv fastighetsförvaltning. Pilotprojekt för individuell mätning och debitering av energi (IMD) har genomförts, liksom utredningar med syfte att upprätta hyresavtal med kallhyra, både för befintligt bestånd och nyproducerat bestånd under de senaste 10 åren. Familjebostäder anser att det finns en uppenbar risk att mätning och debitering av energi inte kan införas kostnadseffektivt. En eventuell kostnadsminskning vid energibesparing kan komma att helt ersättas av ökade drift, administration och installationskostnader.

Skulle lagstiftning dock bli verklighet bedömer bolaget att det enbart är individuell mätning av varmvatten på lägenhetsnivå, som har tekniska förutsättningar att genomföras rättvist i ett flerbostadshus. Individuell värmemätning på lägenhetsnivå har inte samma tekniska förutsättningar som individuell mätning av varmvatten att genomföras rättvist och bör därför undantas i lagstiftningen.

(*bilaga 5*).

Stockholmshems remissvar har i huvudsak följande lydelse:

Bolaget rekommenderar att förslaget om individuell energimätning och debitering (IMD) i byggnader inte genomförs i sin nuvarande utformning, utan att IMD görs obligatorisk endast i de fall en individuell mätning är teknisk genomförbar och kostnadseffektiv i förhållande till den beräknade sparpotentialen.

Bolaget ifrågasätter också möjligheten att införa en kostnadseffektiv mätning och debitering av energi. Eventuell kostnadsminskning vid energibesparing kan komma att helt ersättas av ökade drifts-, administrations- och installationskostnader. Det finns därmed en uppenbar risk att det ekonomiska incitamentet för de boende att spara energi försvinner.

Mot denna bakgrund anser Stockholmshem det vara mer miljö- och affärsmässigt att i stället investera i andra energisparåtgärder än IMD så att byggnaderna blir mer energieffektiva.

Stockholmshem föreslår att paragraferna 4 och 5 gällande ny- och ombyggnad kompletteras med samma villkor som återfinns i paragraferna 7 och 8 gällande befintliga byggnader. Detta innebär att en eventuell individuell mätning ska vara teknisk genomförbar och kostnadseffektiv i förhållande till den beräknade sparpotentialen (*bilaga 6*).

Koncernledningens synpunkter

Samtliga av stadens bolag arbetar mycket intensivt med energieffektiviseringsåtgärder och har så gjort under hela 2000-talet. Stadens ambitioner ligger därför helt i linje med syftet i energieffektiviseringsdirektivet. Stadens fastighetsbolag har bl.a. genom satsningen Stimulans för Stockholm, investerat uppemot tre miljarder i energieffektiviseringsåtgärder under en femårsperiod. I många projekt kan dessa satsningar visa på minskad energiförbrukning på mellan 30-50 %. Härigenom har stadens bolag sedan många år kontinuerligt arbetat med inventering av fastighetsbestånden med avseende på energiåtgång och olika typer av åtgärder som genomförts har givit en stor och bred erfarenhet inom området. Utifrån detta vill koncernledningen föreslå ett antal justeringar i den föreslagna lagstiftningen.

Näringsdepartementets promemoria föreslår införande av energieffektiviserings-direktivet i svensk lag och stora företag ska göra energikartläggningar genom en ny *lag om energikartläggning* i stora företag. I denna föreslås att energikartläggning ska genomföras minst vart fjärde år. Byggnader och investeringar i däri ingående nödvändiga installationer är långsiktiga investeringar. Planering, upphandling, genomförande och utvärderingsperioden för en åtgärd kräver i de flesta fall en period som överstiger de föreslagna fyra-årsintervallen. Särskilt gäller detta om åtgärder omfattar större fastigheter eller fastighetsbestånd samt mera omfattande åtgärder som kräver dialog med boende och hyresförhandlingar om åtgärderna innebär förändring av hyresnivån. De föreslagna tidsintervallerna kommer därmed sannolikt inte ge ett underlag och åtgärdsförslag, som är möjliga att genomföra och utvärdera innan det är dags för nästa kartläggning. Koncernledningen delar därför bolagens uppfattning att denna lag bör samordnas med redan gällande lag om energi- deklarationer (SFS 2006/985), samt att det föreslagna tidsintervallet om minst vart fjärde år bör förlängas till motsvarande tidsintervall som energideklarationer genomförs.

Promemorian föreslår också att en ny *lag om energimätning* (kyla/värme och tappvarmvatten) i byggnader som innebär individuell mätning av tappvarmvatten och energi som används för att påverka inomhusklimatet i en lägenhet. För befintliga byggnader ska system för individuell mätning och debitering installeras om det är tekniskt genomförbart och kostnadseffektivt. Vid nybyggnation och ombyggnader där en väsentlig ändring av en installation genomförs ska individuell mätning införas.

Koncernledningen anser att stadens bostadsbolags erfarenhet inom detta område bör tillvaratas. Dessa visar att individuell mätning och debitering i de flesta fall inte ger så stor effekt. Avseende varmvatten kan dock individuell mätning vara relevant och rimlig om förbrukningen är hög. Avseende energiförbrukning för uppvärmning är individuell mätning vare sig rättvis eller relevant. Värme överförs mellan lägenheter och de bostäder som ligger i hörn med två ytterväggar kan ha avsevärt högre förbrukning utan att hyresgästen kan påverka detta. De mest effektiva åtgärderna i detta sammanhang kan göras på fastighetsnivå genom att isolera byggnaderna, vilken kan ge möjlighet att sänka innetemperaturen med bibehållen boendekomfort. De nya bostäder som planeras för närvarande projekteras för en energianvändning om 55 kWh per kvadratmeter och år. Möjligheterna till relativa besparingar genom individuell mätning är därmed mycket liten i dessa projekt. Koncernledningen anser därför att förslaget bör ändras så att samma tolkning som för befintliga byggnader som inte ska byggas om kan göras vid nyproduktion och ombyggnad, d.v.s. att installation av individuell mätning ska baseras på en kostnadsnyttoanalys. Det vill säga att paragraferna 4§ och 5§ avseende ny- och ombyggnad bör kompletteras med de villkor som finns i paragraferna 7§ och 8§ avseende befintliga byggnader.

De föreslagna ändringarna i övrig lagstiftning; jordabalken, miljöbalken, bostadsrättslagen (1991:614), ellagen (1997:857), lagen (2002:93) om kooperativ hyresrätt, naturgaslagen (2005:403) och fjärrvärmelagen (2008:263) utgör följdändringar utifrån de nya föreslagna lagarna. Enligt ovan anförda synpunkter bör därav följande justeringar avseende individuell mätning och debitering av värme justeras.

Sammantaget anser koncernledningen att det föreslagna genomförandet av EU:s energieffektiviseringsdirektiv skulle få en större effekt och bli mindre kostnadskrävande med följande justeringar;

Lagen om Energikartläggning i större företag bör samordnas med lagen om Energideklarationen. Tidsintervallet mellan kartläggning/inventeringar bör förlängas till motsvarande tidsintervall som energideklarationer genomförs.

Lagen om energimätning i byggnader bör justeras så att installation av individuell mätning och debitering av energi och vatten baseras på en kostnads/ nyttoanalys både avseende befintlig byggnad, ny- och ombyggnad.

RESERVATIONER M.M.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden

Särskilt uttalande gjordes av vice ordföranden Katarina Luhr m.fl. (MP) och Mikael Magnusson m.fl. (S) enligt följande.

Många åtgärder för att minska energislöseriet genomförs inte trots att de är lönsamma. Direktivet bör införlivas så att det bidrar till att energieffektiviseringar genomförs i praktiken. Frågan om det ska vara interna eller externa experter bör belysas närmare utifrån perspektivet vilket som ger mest energieffektivisering.

Av underlaget framgår att det behövs ett system för kvalitetssäkring och kvalitetskontroll ifall besiktning ska få göras av interna experter. Av underlaget framgår att Sverige inte har ett fungerande system för detta i dag.

Vi anser att transporter av både personer och gods bör ingå i energikartläggningen. Verksamhetsutövare kan göra mycket för att effektivisera energianvändningen i transporter till och från egna lokaler.

Vid bedömning av vad som är lönsamt eller kostnadseffektivt vid beslut av installation om mätning bör hänsyn tas också till signaleffekten av information om energianvändningen. Många hushåll är medvetna om klimatproblem och behovet av att hushålla med energi. Bättre information behövs om att den egna energianvändningen kan minska även om hushållet har råd att slösa.

Staden bör överväga att genom ägardirektiv eller på annat sätt uppmana stadens fjärrvärmebolag att hjälpa till att skapa finansiella lösningar som underlättar för bostadsrättsföreningar och små fastighetsägare att vidta energieffektiviseringsåtgärder. Den borgerliga utförsäljningspolitiken har bidragit till det stora antalet små bostadsrättsföreningar i Stockholm.

Särskilt uttalande gjordes av Stellan F Hamrin (V) enligt följande.

Vi delar i allt väsentligt förvaltningens synpunkter men anser att kravet på införande av individuell mätning alltid ska ske vid omfattande renovering eller nybyggnation.

Vinsten med individuell mätning är så stor att en särskild prövning vid dessa tillfällen bara komplicerar processen.